

Parlamentarni
nadzor izvršne vlasti

Sprovođenje zakona o zdravstvu
Odnosi između Slovenije i Kosova
dostižu drugačiji nivo

REČ UREDNIKA

Sa naimenovanjem Hasana Pretenija za direktora agencije za borbu protiv korupcije od 19. jula 2006. godine, kosovska Skupština donela je presudnu odluku za podršku nastojanjima u borbi protiv korupcije na Kosovu. Nadamo se da će Skupština dalje podržavati snažan početak aktivnosti ove agencije, posebno u trenutku kada su izražene zabrinutosti zbog ograničenog budžeta Agencije za 2007. godinu. Nadamo se da će intervju sa gospodinom Petrinijem, koji se nalazi u ovom izdanju IPS biltena, doprineti da se uveća podrška za monumentalni zadatak koji je pored ovom agencijom.

Čitanjem najnovijeg UNDP izveštaja ranog upozorenja, saznali smo da je jedan od najvažnijih uzroka nedostatka poverenja kosovskih ljudi u institucije opšte raširena percepcija o korupciji. Naravno, ne vide se samo javne institucije kao korumpirane, nego i institucije u privatnom sektoru. Bez poverenja u ove institucije, ne može biti nikakve održive demokratije na Kosovu. Borba protiv korupcije zato predstavlja zdravo i neophodno delovanje. Kosovska strategija protiv korupcije, koju je vlada usvojila 17. marta 2004. godine, osnovna je jer predstavlja zvanično priznanje javnih vlasti o postojanju korupcije na Kosovu, i o njenim posledicama po društvo. Vlada je 7. februara 2006. godine najavila detaljan akcioni plan protiv korupcije (ACAP). Sada se očekuje da Skupština da podršku sprovođenju ACAP-a i da obezbedi nadzor vladinih nastojanja na sprovođenju istog.

Ovo 25.-to izdanje IPS biltena bavi se zakonima nedavno donesenim u Skupštini: zakonom o službenim jezicima, zakonom o slobodi veroispovesti i zakonom o zaštiti kulturnog nasleđa. Ova tri zakona bila su među prioritarnim standardima koje je Kontakt Grupa utvrdila u procesu određivanja budućeg statusa Kosova. Usvajanjem ovih zakona, ne bez značajne debate, Kosovo je dobilo zakonski okvir koji je direktno bitan za koegzistenciju svih zajednica na Kosovu. Nadamo se da će vam o ovim člancima i drugim dešavanjima u parlamentu biti interesantno, naročito u trenutku kada Skupština ulazi u novu godinu u kojoj će status Kosova i uslovi tranzicionog perioda postati glavna preokupacija Skupštine.

*Franklin De Vriz,
Koordinator inicijative za podršku Skupštini*

Reč urednika	2
Odnosi između Slovenije i Kosova dostižu drugačiji nivo	3
Parlamentarni nadzor izvršne vlasti	4
Kosovo treba da se približi evropskim parlamentarnim praksama	6
Praćenje plenarne sednice, vreme za pitanja, interpelacija i drugi oblici debata	6
Nadzor nad izvršnim ogrankom preko stalnih i istražnih odbora	7
Kosovu je potrebna jasna budućnost	8
Ustavni proces i uloga skupštine	10
Ustav – značajan zajednički poduhvat	10
Zakon o kulturnom nasleđu	11
Zakon o slobodi veroispovesti: dalje mere	11
Zakon o jezicima	12
Zakon treba ozbiljno shvatiti	13
Sprovođenje statusa i usvajanje zakona o zdravstvu	14
Parlament i mediji – dali je moguće partnerstvo?	16
Kosovska agencija za borbu protiv korupcije	18
OEBS-ova podrška Kosovskoj skupštini	20
Odbor za budžet i finansije priprema nacrt predloga o budžetu Skupštine za 2007	23

Odnosi između Slovenije i Kosova dostižu drugačiji nivo

G-din France Cukjati, M.D. predsednik Narodne skupštine Republike Slovenije

Slovenija poboljšava dobre i prijateljske odnose sa Kosovom. Još u vreme naše zajedničke države Jugoslavije, Slovenija je podržavala napore kosovskog naroda da postignu demokratiju i da se njihova ljudska prava poštuju. Tako i sada želi da doprinese demokratizaciji i dostignućima takvog statusa na Kosovu koji će odgovarati volji naroda i u isto vreme služiti kao osnov za mir i stabilnost u regionu.

Narodna skupština republike Slovenije rado saraduje sa parlamentima Makedonije i Crne Gore u procesu integracije u Evropsku Uniju, i prošle godine se pridružila konzorcijumu Francuskog, Nemačkog i Belgijskog parlamenta u sprovođenju projekta koji se zove "Dalja podrška Kosovskoj skupštini".

U skladu sa dogovorom postignutim sa konzorcijumom, Narodna skupština je preuzela da obezbedi – zasnovano na sopstvenom iskustvu evro-atlantske integracije i tokom procesa usaglašavanja slovenačkih zakona sa usaglašavanjem zakona – podršku Kosovskoj skupštini naročito u transparentnosti i kontroli državnog budžeta, organizovanju aktivnosti parlamentarnih grupa, i organizaciji i funkcionisanju aktivnosti istraživanja i arhiviranja dokumentacije.

Predsednici Beriša i Cukjati tokom posete predsedništva skupštine u Sloveniju

Redovne razmene iskustava odgovorne za gore navedene oblasti su predstavljene za takvu svrhu, uključujući radnu posetu predsednika kosovske skupštine Kolje Beriše delegaciji Narodne skupštine između 17. i 19. septembra 2006.

Tokom ovih razgovora mi smo podržali predsednika Berišu u svojoj političkoj volji da postigne mir i nezavisnost. Mi smo svi svesni da su

demokratizacija, nezavisnost i integracija u EU tri dimenzije istog procesa. Pod sadašnjim istorijskim uslovima, jedno od ovoga ne može da postoji bez preostala dva. Nije moguća demokratizacija bez velikog stepena nezavisnosti i integracije u EU. Takođe, nezavisnost nije moguća bez demokratizacije ili evropeizacije državnog sistema.

Zbog toga je od velike važnosti da se na Kosovu

stvari politička sloboda, mir i zajednički život. Neophodno je nastaviti sa ostvarivanjem ustavnog i zakonodavnog sistema koji je po skladu kriterijuma EU. Naročito je važno da vlasti stalno obezbeđuju zaštitu manjina, naročito srpske manjine, i da nastavljaju sa pregovorima sa Beogradom i da se pronađe rešenje koje bi bilo odgovarajuće za obe strane. Oni koji će konstruktivno da učestvuju u pregovorima

i da insistiraju na mirnom rešenju problema će pridobiti više simpatije javnosti EU što takođe utiče na političke odluke.

Ostajući na putanji otvorenosti i mirnog rešenja statusa, Kosovo će pokazati zrelost bez koje ne može biti trajne nezavisnosti. Takođe se nadam da će međunarodna zajednica ceniti takvu pozitivnu orijentaciju Kosova i da će poštovati volju nacije čiji će status uskoro biti rešen.

Kao veoma zainteresovana za uspostavljanje dugotrajnog mira na Balkanu, Slovenija želi da ojača saradnju sa prijateljskim Kosovom. U ovom trenutku postoji 160 članova slovenačkih naoružanih snaga na Kosovu, i drugih 640 (članovi motorizovanog bataljona) će biti zaposleni početkom 2007. da bi obezbedili transport komande KFOR-a po čitavoj teritoriji.

Želimo da aktivno doprinesemo sprovođenju plana da se prenese vlast početkom 2007. sa UNMIK-a na kosovske vlasti i da se prenese vlast međunarodne zajednice sa UNMIK-a na novu MCM (Međunarodnu civilnu

misiju). Sigurni smo da je NATO još uvek čuvar mira na Kosovu i želimo da ostane prisutan dok se potpuni mir i sigurnost ne osigura.

Takođe na parlamentarnom nivou želeli bi smo da doprinesemo pojačavanju tolerancije, poverenja i saradnje među narodima bivše Jugoslavije. Slovenačko predsedništvo evropske unije u prvoj polovini 2008. pruža mogućnost da podseti Evropu da je želja ovih zemalja za integracijom u EU najjači pokretač za uspostavljanje mira i demokratije u ovom delu Evrope. Zbog toga bi smo bili veoma srećni ako u tom periodu organizujemo sastanak predsednika svih narodnih parlamenata bivše Jugoslavije.

I Srbija i Kosovo treba da postignu jasnu evropsku perspektivu i da pokažu volju da se pridruže porodici evropskih naroda. Takva volja može da se pokaže kroz volju da se izvrši izjednačavanje zakona i da se na evropski način reše međunarodni konflikti. Verujemo da je članstvo svih evropskih zemalja u EU jedini garant razvoja, demokratije i stalnog mira takođe i u ovom delu Evrope.

Parlamentarni

Heike Badenhausen-Lange

U parlamentarnim sistemima se nadzor izvršne vlasti može obaviti na nekoliko načina u zavisnosti da li se posmatra očima opozicije ili većine/koalicije. Rigorozna kontrola možda može biti u interesu opozicionih stranaka dok će većina/koalicija biti manje kritična. Većina se može promeniti, pa će stoga pravedna pravila igre osigurati da se parlamentarnim postupkom poštuju prava svih: parlamentaraca, parlamentarnih grupa, manjina a sve zarad dobrog funkcionisanja parlamenta.

Međutim, parlamentarni nadzor nije privilegija opozicije već je u interesu Parlamenta kao celine i doprinosi kontroli i ravnoteži. Takođe parlamentarni postupak može da služi u razne svrhe: interpelaciji na pr. da se dobije neka informacija od vlade, ali takođe pomaže i da vlada objasni svoju politiku tokom javne rasprave. Takođe omogućava parlamentarno učešće u politici u ranoj fazi i prezentovanje alternativnih političkih koncepata, u kome je ključni element javnost i prihvaćenost javnosti.

Stručnjaci i članovi parlamentarnata iz Belgije, Francuske, Nemačke i Slovenije koji pripadaju Konzorcijumu koji vodi projekat EAR-a su predstavili svoje pristupe i objasnili način na koji razvijaju postupke i parlamentarnu praksu. Ukoliko postoji potreba u svim parlamentima da se osnuje odgovarajući postupak za tematsku raspravu i da se

struktura rasprave prilagodi potrebama medija, da se dobije informacija i da se održava kontrola na pr. zakona o budžetu, rešenja u parlamentu su nekako različita i oslikavaju parlamentarnu tradiciju. U nekim parlamentima parlamentarne grupe igraju važnu ulogu tako da princip proporcionalne zastupljenosti nije prisutan samo kada se dele mesta u odboru već i tokom vremena predviđenog za razgovor. Struktura odbora i postupak za nacrt zakona mogu biti različiti jedni od drugih. Međutim dokazano je da se parlamentarna praksa razvija i postoje zajednički interesi parlamentaraca kao što su pronalazak odgovarajućeg načina da se sprovede neophodno istraživanje i suoči sa kapacitetom informisanja i povećanom birokratijom. Zbog toga podrška koju daje projekat EAR-a Kosovskoj skupštini obuhvata razmenu iskustava parlamentaraca o postupcima, parlamentarnoj praksi i usredsređenošću na ulogu administracije da bi se obezbedila efikasna parlamentarna podrška.

Nedavne izmene u Poslovniku Kosova u vezi sa vremenom za postavljanje pitanja (PP) i interpelacijom su dokazi da se parlamentarni zakon konstantno razvija, i ako neko pregleda poslovnik druge parlamentarne i način na koji su oni menjani i usvajani, videće da je to sasvim normalno.

Radionicom se želelo da se ponudi platforma za dis-

nadzor izvršne vlasti

stručnjak nemačkog Bundestağa u EAR-ovom projektu podrške Kosovskoj skupštini

kusiju o odabranim pitanjima u panelima. Poslanici Kosovske skupštine su pokazali interese za takav oblik rada, i bili su voljni da izveštavaju o različitim temama panela. G-din Mazlom Kumnova je bio izveštač za panel sa temom o nadzoru izvršne vlasti preko nadzornog i istražnog odbora. Nekoliko dana pre toga je kosovska skupština odlučila da uspostavi istražni odbor. Jedna od diskusija je bila o zakonskoj osnovi ovog posebnog tipa odbora. Zaključak o ovoj temi, prema g-dinu Kumnova je da ljudi ne treba da potcene meh-anizme i oruđa rada raznih nadzornih odbora i istražnog odbora za nadzor izvršne vlasti. Skupština međutim mora da razvije oruđa za nadzor odgovornosti. Evropski parlamenti treba da pomogne Kosovu da se suoči sa ovim problemom.

G-đa Safeta Hadergjonaj je bila izveštač o nadzoru budžeta, usredsređujući se na pojačanu kontrolu. Ova tema je takođe veoma važna, jer je Skupština trenutno u procesu usvajanja Kosovskog konsolidovanog budžeta za sledeću godinu.

Pokazalo se da je razmena iskustava sa različitim evropskim parlamentima tokom prezentacija i diskusija o procesu usvajanja budžeta i parlamentarnom nadzoru bila veoma korisna za članove Kosovske skupštine i javne službenike Skupštine.

Izveštači za druge panele su takođe bili poslanici u Kosovskoj skupštini, g-din Rahim Demaj i g-đa Fatmira Mulhadža-Kolčaku. Panel koji se bavio sprovođenjem zakona je bio najinteresantniji, jer je

kosovska skupština nedavno imala raspravu o izveštaju o sprovođenju zakona u oblasti zdravstva. Jedan od nadzornih odbora je detaljno razmotrio sprovođenje ovog zakona.

Panel koji je raspravljao o parlamentarnim načinima rada opisanima u Poslovniku Kosovske skupštine, periodu za pitanja i interpelaciju, je pokrenuo pitanje o odnosima između Skupštine i Vlade. Jasno je da bi zamenici voleli da vide jasniju ulogu ministara u odgovorima na pitanja i preuzimanju odgovornosti za svoje akcije.

Poslednji deo radionice je bio koncentrisan na funkcionisanje sekretarijalne podrške Kosovskoj skupštini. Jasno je da će sekretarijat morati da se reorganizuje da bi obnovio

službe a da bi se time obezbedila veća podrška poslanicima. Poslanici zavise od dobrog funkcionisanja javnih službenika u ispunjavanju svoje uloge zakonodavaca koji vrše nadzor izvršne vlasti.

Kao zaključak može se ponoviti da je parlamentarni nadzor u interesu parlamenta kao celine i doprinosi kontroli i ravnoteži. Takođe parlamentarni postupak može da služi u razne svrhe: interpelaciji na pr. da se dobije neka informacija od vlade, ali takođe pomaže i da vlada objasni svoju politiku tokom javne rasprave. Takođe omogućava parlamentarno učešće u politici u ranoj fazi i prezentovanje alternativnih političkih koncepata, u kome je ključni element javnost i prihvaćenost javnosti.

Iz završnog zasedanja seminara 14. novembra 2006-12-21
(Naim Jerliu, Fatmire Mulhadža-Kolčaku, Saete Hadrdonaj, Mazlom Kumnova)

Kosovo treba da se približi evropskim parlamentarnim praksama

U okviru projekat za "Dalju podršku Skupštine Kosova," OEBS i NDI su organizovali seminar o "Parlamentarnom nadzoru vladinih struktura sada i posle statusa." Jedna od tema sa kojima se bavio seminar je "nadzor budžeta – poboljšanje kontrole iz eks-poste na eks-ante." Gospodin David Gerts, poslanik u Belgijskom domu predstavnika i Gospodin Joze Koncan, Sekretar Odbora za kontrolu u Sloveniji, su održala predavanja o toj temi.

Debata o budžetu je bilo glavno pitanje tokom ove godine za parlamente Slovenije i Belgije. Zahtevalo je i pažnju uključenja svih zamenika, posebno odbora za budžet.

Na Kosovu budžet se uglavnom podnosi rutinski i usvaja se od Skupštine. Iako prema važećem zakonu, SPGS, kao konačni vlast koja odlučuje o budžetu, rezerviša nadležnost transfera fondova bez zahtevanja prethodnog usvajanja od Skupštine. Budžet ne bi trebao da bude usvojen brzo kao u prethodni godina, posebno upoređenju sa prošlom godinom kada je pregled budžeta bio jedan od 16 tačaka dnevnog reda na zasedanjima 15, 16 i 19 decembra 2005. godine. Prvi pregled i usvajanje istog su učinjeni tokom istog zasedanja. Ne bi trebala biti dozvoljena praksa

brzog i halapavog usvajanja zakona o budžetu. Skupština treba da preuzme ispravnu ulogu u usvajanju budžeta i u nadziranju trošenja javnih fondova.

Naučili smo od oba predstavnika da nacrti budžeta su na vreme poslati Skupštini i biće podložni raspravi od svih odbora. U Belgijskom Parlamentu svaki odbor vrši pregled budžeta, elaboriše amandane i određuje izvestioca koji će izveštavati ispred OBF (Odbora za budžet i financije). OBF ima detaljne informacije o prihodima i rashodima koje razmatra i bliskoj saradnji sa Ministarstvom financija.

Linija komunikacija između Ministarstva za ekonomiju i financije (MEF) nije na zadovoljavajućom nivou. OBF je pozvala MEF da 11. oktobra rasprave zajedno prioritete budžeta, ali ipak ministar nije odgovorio na poziv odbora.

Pitanje je dali uopšte ima transparentnosti i kontrole nad budžetom Kosova? Odgovor je ne.

Tokom koalicione vlade napravljen je ilegalni transfer iz jedne budžetne institucije u drugu. Nijedna organizacija nije koristila njihova sredstva prema planu, jer nisu bili uslovljeni da odrede razvojne ciljeve. To je dovelo do velikih troškova suma novca na nabavku kola i drugih luksuznih artikala. Parlamentarna grupa PDK je zabrinuta sa neefikasnom i ne-efektivnom upotrebom, i shodno zahteva uspostavljanje istražnih odbora od septembra 2005, ali ovo nije bilo dozvoljeno od koalicionih partnera.

Ministra MEF-a nikada nije izveštavao stalnom odboru u vezi sa sprovođenjem zakona bar jednom godišnje kao što obavezan prema pravilu 53.2 poslovnika Skupštine.

Na bazi preporuka od predstavnika Slovenije i Belgije, odbori, posebno OBF, su u stalnom partnerstvu sa kancelarijom revizora. Ovaj stalni nadzor vodi ka efikasnom i efektivnom korišćenju budžeta.

Kako bi se približili parlamentarnoj praksi država koje imaju dugu tradiciju ispravnog nadzora budžeta neophodno je da:

- Proces nacrta budžeta treba da pređe dugu debatu sa ekspertima i građanima,

- Proces nacrta, usvajanja i korišćenja budžeta treba da bude transparentan, što će motivisati poreznike da isplate njihove obaveze,

- Stalni odbori treba da se uključe ozbiljnije u nacrtu budžeta,

- OBF treba da preuzme odgovornosti koje su zagarantovane pravilom 51 iz poslovnika Skupštine,

- OBF treba da preuzme odgovornosti u kontrolisanju javnih sredstava,

- OBF treba da podigne nivo komunikacije sa kancelarijom generalnog revizora

- OBF treba da vrši nadzor osnovnih zakona koji uređuju i rukovode javnim finansijama.

Safete Haderđona
Članica predsedništva Skupštine
Kosova
Zamenica predsedavajućeg OBF

Praćenje plenarne sednice, vreme za pitanja, interpelacija i drugi oblici debata

Vlast je u demokratskim sistemima podeljena na zakonodavni, izvršni i sudski ogranak. Ove vlasti su u načelu nezavisne u vršenju svojih funkcija. Međutim, njihove aktivnosti se međusobno prate da bi postojala kontrola i ravnoteža. Vlada utvrđuje politiku, Skupština je usvaja i pretvara u zakone, dok je sudstvo odgovorno da ove primenjuje i tumači tačno onako kako su usvojeni bez povlađivanja ijednoj od strana. Jedan od klasičnih načina za obavljanje ovlašćenja je putem prakse tematskog parlamentarnog praćenja. Najvažniji cilj u praćenju izvršne vlasti jeste da se omogući efikasnije sprovođenje ovlašćenja i stvaranje ravnoteže između različitih grana vlasti. Poslovni kosovske Skupštine sadrži određene instrumente parlamentarne kontrole, koji se već koriste u evropskoj parlamentarnoj praksi.

Instrumente, koji su propisani u poslovniku za vršenje parlamentarne kontrole, treba primenjivati preko jasnih i tačnih procedura. Procedure postoje da bi se obezbedilo da se ovi instrumenti ispravno koriste.

Debata predstavlja zajamčeno pravo pošto je to jedini način da opozicija izrazi svoje mišljenje u pogledu pitanja

politike. Ovo prvo se ostvaruje na sledeće načine:

-Putem dnevnog reda, koji mora da bude u skladu sa svim formalnostima i rokovima.

-Preko pitanja i odgovora poslanika Skupštine, koja takođe treba da budu u skladu sa određenim formalnostima.

-Preko interpelacija poslaničkih grupa upućenih Vladi, i pojedinačno preko rasprava, koje su vremenski ograničene srazmerno parlamentarnim snagama grupa.

Vreme za pitanja se razlikuje u formatu, ali ne i načelno. Postoje formalna i neformalna pitanja. Formalna pitanja se predlažu dovoljno unapred, dok se neformalna postavljaju za vreme jednocasovnih ili dvočasovnih sednica da bi se raspravljalo o tekućim problemima. Ovaj oblik nije

predviđen poslovnikom. Kao posledica toga, zasedanja Skupštine nekada duže traju zbog brojnih predloga koji se iznose.

Dalje, mislim da treba podvući da je interpelacija rasprava, a ne vreme za postavljanje pitanja.

Na kraju, hteo bih da naglasim da je rasprava od najveće važnosti za rešavanje parlamentarnih pitanja. Međutim, da bi bila efikasna, rasprava treba da bude dobro organizovana, treba da zadovoljava potrebe poslaničkih grupa i da bude uređena u srazmeri sa političkom moći poslaničkih grupa. Rasprava društvu obezbeđuje bolji pristup politici uzdizanjem nivoa odlučivanja od ad hoc argumenata do uređenih procedura Skupštine

*Naim Jerliu, LDK
Poslanik u Skupštini Kosova*

Poslanik u Skupštini Kosova, Isa Neziri (Direktore administracije u Skupštini), Hugues de Courtivron (Rukovodilac Projekta „Dalja podrška Skupštini Kosova“ EAR), Ismet Krasnići (Sekretar Skupštine), Daut Bećiri (Direktor pravnog odeljenja u Skupštini)

Nadzor nad izvršnim ogranakom preko stalnih i istražnih odbora

Poslanici kosovske Skupštine su se 14 novembra 2006. godine sastali sa poslanicima iz nemačkog Bundestaga i parlamenta Belgije, Francuske i Slovenije, a u okviru projekta Daljša podrška kosovskoj Skupštini. Poslanici koji su učestvovali, a koje su sponzorirali OEBS i NDI, imali su panel diskusije na temu parlamentarnog nadzora nad izvršnim ogranakom preko stalnih i istražnih odbora.

Govoreći o problemima vezanim za ovo pitanje, poslanici sa Kosova koncentrisali su se na funkcionisanje parlamentarnih istražnih odbora pošto je kosovska Skupština nedavno po prvi put dobila takav odbor.

Jedan poslanik nemačke skupštine, Andrea Kerstges, i jedan iz Belgije, Alberik Goris, govorili su o radu stalnih i istražnih odbora. Franc Baron iz francuske Skupštine je takođe podelio svoje mišljenje i iskustva u tim stvarima.

Važna tema za debatu bila je spremnost izvršnog ogranka da učestvuje u stalnim odborima Parlamenta. Poslanici kosovske Skupštine izrazili su nezadovoljstvo nespremnosti izvršnog ogranka, posebno minis-

tara i zamenika ministara, da prisustvuju i učestvuju u radu stalnih odbora. Postalo je uobičajeno da ministre predstavljaju javni radnici, što poslanicima onemogućava da se upuštaju u raspravu ili da zahtevaju odgovornost izvršnog ogranka. Druge mogućnosti ispitane su o tome kako bi izvršni ogranak, a naročito ministri i zamenici ministara, mogli da se nateraju da prisustvuju sastancima kada su pozvani. U pogledu istražnog odbora, u takvim slučajevima bi mogao da se primeni specijalni zakon, ili bi u slučaju Kosova mogla da se usvoji određena uredba za funkcionisanje istražnog odbora.

I neka druga pitanja su takođe pomenuta, ali je ograničeno vreme poslanike primoralo da ih ostave za neku drugu priliku.

Iz ovog sastanka može se izvesti zaključak da poslanici ne treba da potcenjuju postojeće mehanizme i tehnike za nadzor izvršne grane putem stalnih i istražnih odbora. Pa ipak, ove mehanizme treba u praksi razvijati i ojačati da bi se preko parlamentarnog nadzora obezbedilo da izvršna vlast bude odgovorna. Sigurno je da ovaj zadatak ne predstavlja problem samo za kosovsku Skupštinu, koja ima vrlo ograničeno iskustvo, nego takođe i za parlamente evropskih zemalja.

*Mazllom Kumnova, AAK
Poslanik u Skupštini Kosova*

Kosovu je potrebna jasna budućnost

Moje iskustvo u pisanju Ustava

Lija Hani / Poslanik Ustavotvorne Skupštine 1991-1992. godine/ Republika Estonija

Pre neko vreme sam slučajno na estonijskoj televiziji gledala jedan dokumentarni film o Kosovu. Taj dokumentarni film snimili su mladi Estonci, koji su bili organizovali jedan međunarodni kamp i pokušavali da, na neki svoj način, pomognu da se dođe do međusobnog razumevanja između različitih zajednica na Kosovu. Dok sam gledala ovaj dokumentarni film, razmišljala sam kako je danas na Kosovu teška situacija, a opet, kako je ta situacija slična, kada se upoređi sa onom u Estoniji pre 15 godina. Tada nisam ni pretpostavljala da će mi se vrlo brzo ukazati prilika da posetim Prištinu. Zato, kada sam od OEBS misije na Kosovu dobila poziv da kao stručnjak učestvujem u radu jednog seminara o procesu pisanja kosovskog Ustava, nisam oklevala da prihvatim.

Tokom ponovnog uspostavljanja estonijske državnosti

imala sam čast da budem poslanik ustavotvorne skupštine koja je donela novi Ustav Estonije. Taj posao je bio vrlo značajan i važan, pa mi i sada stoji u živom sećanju. Tokom tog problematičnog perioda nailazili smo na komplikovane probleme, slične onima na koje Kosovo danas nailazi. Bilo bi mi veoma drago ako bi prisećanja o estonijskom iskustvu mogla da posluže kosovskom narodu.

Odluka da se uspostavi ustavotvorna skupština, koja će sastaviti novi Ustav za Estoniju, doneta je teških dana avgusta 1991. godine, kada je prevrat u Moskvi pretio da uguši težnje onih nacija, kojima je sovjetski sistem bio oduzeo slobodu. Parlament je bio okružen ogromnim kamenim blokovima da bi se zaustavili tenkovi. U samoj zgradi je za samo nekoliko sati postalo jasno da je sazio

trenutak da se definiše nacionalni status Estonije i da se stavi tačka na naš ustavni vakuum pod sovjetskom vladavinom. Odluka o estonijskom nacionalnom statusu, koja je usvojena jednodušno, bez ijednog glasa protiv, utvrdila je suverenitet estonijske republike i obezbedila mehanizam za pisanje našeg novog Ustava. Iako mi je žao što je ova istorijska odluka doneta bez podrške naših kolega koje govore ruski jezik, drago mi je da su njihovi predstavnici ipak učestvovali u radu ustavotvorne Skupštine.

Šezdeset poslanika ustavotvorne skupštine bili su iz svih različitih segmenata estonijskog društva: od nomenklature komunističke stranke, do disidenata, koje je sovjetski režim progonio i koji su provodili godine u zatvoru, kao i predstavnika novih političkih stranaka. Ti su predstavnici imali zadatak – da za samo nekoliko meseci sastave Ustav Republike Estonije, koji će biti dovoljno narodni da prođe na referendumu i dovoljno jak da izdrži probu vremena. Kad se sada osvrnem, mogu da kažem da je odlučujući faktor za uspeh našeg ustavnog referenduma predstavljalo učestvovanje svih najvažnijih političkih snaga u procesu pripreme i pisanja.

Ustav ne sme da bude proizvod nekog određenog trenutka. Jedan od najkomplikovanijih zadataka za

ustavotvornu skupštinu u Estoniji bio je da se tekući politički sukobi i savremeni uticaji ostave izvan teksta Ustava. Na prvom zasedanju Skupštine svi poslanici su položili sledeću službenu zakletvu:

Kao poslanik ustavotvorne skupštine shvatam da će buduće generacije gledati u mene čak i kada me odavno više ne bude. Moj rad na pisanju Ustava ocenjivaće istorija, a ne sadašnji trenutak. Kada pređem prag ove ustavotvorne skupštine, ostaviću za sobom politiku iz proteklih dana. Ovde sam sam sa svojom savešću i želim da budem dostojan istorije.

Međutim, ipak se povremeno dešavalo da poslanici Skupštine nisu mogli da ostave tekuću politiku na vratima sale za sednice. U tim slučajevima bi predsedavajući Skupštine spasio stvar tako što bi snažno usmerio raspravu u pravcu konstruktivnijih pitanja. Bilo je neverovatno dragoceno što je predsedavajući imao čelične živce, snažan osećaj za zadatak i smisao za humor, i tako je mogao da rešava ove teške situacije. Činjenica da se neki poslanici Skupštine nisu direktno bavili politikom takođe je imala uravnotežujuće dejstvo, koje je pomoglo da se radu Skupštine doda rezonovanje i praktičnost običnih građana. Pored samog Ustava, koji je do sada izdržao test vremena, ova

Sala za plenarna zasedanja estonskog parlamenta

Skupština je za sobom ostavila i evidenciju kraćih beleški, koje živo odražavaju žustre debate, volju naroda i njegovu snažnu želju da se za Estoniju donese optimalni Ustav.

Estonijsko društvo je budno pratilo rađanje svog Ustava. Članci i govori o najosetljivijim ustavnim pitanjima u medijima i javnosti imali su neosporiv uticaj na mnoge od poslanika Skupštine. Ovakvu

aktivnu javnu raspravu podsticala je odluka Skupštine da objavljuje u štampi uzastopne nacрте Ustava i da novinarima dozvoli slobodan pristup svojim zasedanjima. Posebno je bila intenzivna diskusija oko ovlašćenja predsedništva i procesa izbora za šefa države. Većina poslanika u Skupštini nije se slagala sa javnošću, koja je podržavala jači mandat za predsednika i neposredne

narodne izbore. Debata do koje u vezi ovoga je došlo u Skupštini, postavila je jednu komplikovanu dilemu pred mladu demokratiju, koja je mogla da dovede do opasnosti da dve institucije koje je izabrao narod – parlament i predsednik – budu u međusobnom sukobu. Na sreću, mi smo na vreme shvatili da neko lako rešenje neće doneti najbolje rezultate za naš Ustav.

Na osnovu iskustva iz Estonije, mogu da kažem da Ustav obezbeđuje ne samo temelje za zakonski sistem nego i vodič za budućnost. Ustav u suštini predstavlja jedan građanski sporazum kojim se uspostavlja standard za konstruktivnu saradnju između različitih društvenih grupa, a u pravcu zajedničke budućnosti. Zbog toga je od najveće važnosti da pisanje Ustava bude otvoren proces i proces koji uključuje sve. Bilo mi je zadovoljstvo da vidim da su poslanici kosovske Skupštine pažljivo slušali o ovom konceptu na seminaru u Prištini.

Dok sam prilikom posete šetala po Prištini, imala sam osećaj da je Kosovo jedno veliko uvo koje osluškuje sve signale iz spoljnog sveta. Takav osećaj su mi ostavljale ne samo bezbrojne antene po krovovima grada, nego i moji razgovori sa ljudima na ulici, koji su svi izgledali kao da budno očekuju rešenje kosovskog statusa dok u poplavi međunarodnih vesti prebiru u potrazi za nagoveštajima i signalima. Tokom posete sam, jasnije nego ikada ranije, shvatila kakav je teret odgovornosti koji cela međunarodna zajednica nosi za ovo rešenje. Kosovu je potreban jasan status i budući Ustav – ako ništa drugo, ono zarad dece, koju sam slučajno uslikala u pozadini fotografija, dok sam bila tamo.

Ustavni proces i uloga skupštine

Kosovski ustav će biti kamen temeljac na kome će funkcionisati demokratska kosovska država. Zbog toga je proces pripreme, nacрта i usvajanja ustava prioritet. Proces nacрта je naročito važan i trebalo bi da sadrži sledeća četiri ključna elementa:

1) trebalo bi da bude sveobuhvatan, obuhvatajući stav kosovskih građana pre i tokom rada na nacrtu. Učešće građana bi trebalo da bude postignuto kroz obrazovanje, javne i medijske kampanje, forume, okrugle stolove i individualne zamerke. Ovo će obezbediti legitimitet uspostavljanja Ustava;

2) trebalo bi da bude transparentan uspostavljajući kanale komunikacije između onih koji sastavljaju Ustav i kosovskih stanovnika;

3) treba se imati dovoljno vremena za uspostavljanje političkog konsenzusa i široke kompatibilnosti o senzitivnim ustavnim pitanjima kao što su pitanja manjina; i na kraju

4) treba da obezbedi "kosovsko vlasništvo" da bi bio održiv i da ima dugoročni uticaj.

Da bi bio efikasan i trajan, ustav mora da bude izraz "volje naroda." Zbog toga je u odgovornosti odgovarajućeg tela Kosovske skupštine da napravi nacrt Ustava. Ova odgovornost će zahtevati težak rad i uspostavljanje posebne skupštine i Ustavnog veća. Ustavno veće treba da bude sastavljeno od onih koji donose političke odluke, lokalnih stručnjaka i skupštinskih stručnjaka, i ostalih. U koraku napred je važno shvatiti da je proces nacрта ustava toliko važan kao i njegov sadržaj.

Đilnaze Silja

Priština, 23. novembar, 2006.

Ustav – značajan zajednički poduhvat

Ustav je nesumnjivo jedan od najvažnijih poduhvata ali i najtežih u opštem procesu državotvornosti. Ustav je kruna i materijalizacija dosadašnjih napora i osnova pravne države u novom slobodnom, demokratskom, pluralističkom i evropskom Kosovu.

Kao takav, ustavotvorni poduhvat jeste i treba ga razumeti i tretirati kao interes, izazov i obavezu svih institucionalnih društvenih i profesionalnih segmenata Kosova. I ne samo toliko, ali budući ustav Kosova, će biti i sažeto ogledalo rezultata celokupne misije koja je dokazana kao uspešna ali skupa mirotvorna misija među-narodne zajednice, i kao takav budući ustav će imati podršku i potrebnu potporu političkih partija, međunarodnih profesionalaca, podršku koju su i dosada imali.

Ustavotvorni proces za novo Kosovo će stoga biti sublimacija, sintetizacija i zajednička finalizacija jednog procesa i zajedničkog projekta kosovaca i međunarodnih predstavnika. Jedan sui generis ustavotvorni proces kao konačna faza jednog takođe sui generis državotvornog procesa.

Kao takav ustavotvorni proces ne toleriše interese i uske meskine i partikularističke motive, bilo kakve da su i ne može postati njihov taoc. Ustav ne može a da ne bude značajan proces, sveobuhvatni i otvoren za sve zajednice, za sve političke snage, za sve državne institucije i segmente građanskog društva, za akademske i naučne okvir i a sve ljude dobre volje koji žele, znaju i mogu doprineti. Verujem a ne mogu da ne verujem da će se tako i desiti i tako zajedno će se obezbediti jedan kvalitetan i moderan državotvorni ustav nove demokratske države Kosova.

Hydajet Hyseni, PDK
Poslanik u Skupštini Kosova

Zakon o kulturnom nasleđu

Dragiša Krstović / poslanik Skupštine Kosova, Poslanička grupa SLKM

Zakon o kulturnom nasleđu, usvojen od strane Skupštine Kosova na sednici od 9. oktobra 2006. godine, ne obezbeđuje neophodne pretpostavke i mehanizme za efikasnu zaštitu kulturnog nasleđa Kosova od eventualnog uništenja, što mu je inače prevashodni cilj. Zakon je pretežno deskriptivan i ima veoma mali broj regulativa koje normiraju pravila ponašanja i obaveze subjekata koji na bilo koji način imaju kontakte sa kulturnom baštinom, pa se stiče utisak da je Zakon ostavio brojne pravne praznine, koje će prilikom pristupanja zaštititi kulturnog nasleđa dovesti do velikih problema.

Diskutabilne su inače i brojne odredbe usvojenog Zakona i sa stanovišta međunarodnih konvencija koje regulišu ovu oblast, kao i sa stanovišta Ustavnog okvira za privre-

menu samoupravu na Kosovu. Tako je na primer pojam nadležne institucije koji se u Zakonu često pominje ostao nejasan, a sporna je i odredba u pogledu tržišne cene predmeta kulturne baštine iz člana 4. 21 i 4. 22 Zakona, kao i odredba člana 11 Zakona, koja reguliše sankcije, kako sa stanovišta ovlašćenja

Skupštine Kosova da određuje novčane kazne u iznosima koji se u ovoj odredbi navode, tako i sa stanovišta regulisanja kao u članu 11. 2, za čim nije bilo potrebe.

Ozbiljno se postavlja pitanje da li će Zakon, u formi i detaljima kako je donesen, ostvariti cilj koji inače treba da ima i da

li će biti primenljiv na jasan i jednostavan način. Mislim da nije dobro da se ispunjava neki standard na taj način da određena oblast bude samo pokrivena zakonom, već je neophodno da taj zakon bude tako koncipiran da tu oblast uredi tako što će joj obezbediti maksimalnu zaštitu, što će biti jasan i što će onemogućiti pravne praznine i prostor za različita tumačenja i zloupotrebu dobara čiju zaštitu reguliše.

Vreme će brzo pokazati da će usvojeni Zakon o kulturnom nasleđu, za slučaj da bude proglašen od strane SPGS, morati da bude popravljen velikim brojem izmena i dopuna, što će za posledicu imati jednu novu proceduru amandmentiranja i mogućnost da u međuvremenu značajno kulturno nasleđe na Kosovu bude izloženo propadanju.

Zakon o slobodi veroispovesti: dalje mere

Alfons B. Lence / Savetnik za projekat koji finansira EU - Podrška kosovskoj Skupštini

UNMIK je zakon o veroispovesti, koji je Skupština usvojila 13. jula 2006. godine, izmenio i dopunio da bi poimenice naveo pet verskih zajednica, i proglasio ga je 24. avgusta, iako nije javno najavio proglašenje sve do 20. septembra. Izmena i dopuna člana 5.4 ne uvećava niti ograničava prava drugih verskih zajednica koje nisu navedene, pošto se kaže 'uključujući' što ukazuje i na druge zajednice. U zakonu nije

obuhvaćeno kako će, i koje verske zajednice, moći da steknu pravni status, zato što međunarodna zajednica ovu temu nije prvenstveno zahtevala.

Zakon je usvojen pre isteka roka, koji je bio utvrđen za 31. oktobar 2006. godine. Ovaj zakon je jedan od 13 prioritarnih zakona koji moraju da zadovoljavaju standarde ljudskih prava koje je definisala međunarodna zajednica, koja

trenutno upravlja Kosovom – zakon je vraćen da bi se uklonila bilo kakva pominjanja registracije verskih zajednica. U njemu su obuhvaćeni opšti principi verske slobode.

Najavljeno je da će vlada, preko nadležnog ministarstva, doneti uredbe kojima će biti uređen pravni status kada bude vreme. Status verskih zajednica će predstavljati jedan težak problem. O njemu

će odlučivati zakonodavni i izvršni organi, i – najverovatnije – ovo pitanje neće biti razmatrano pre nego što bude doneto rešenje o konačnom statusu Kosova. Međutim, biće neophodno da različite interesne strane, kako domaće tako i međunarodne, pažljivo prate ovo pitanje. Oporezivanje verskih zajednica predstavlja samo jedan primer pitanja koja treba da prati budući kosovski ustav.

Zakon o jezicima

Mahir Jagdilar, 6+ / član predsedništva Skupštine

Neosporno je da u ovom trenutku Kosovo prolazi kroz jedan istorijski, ali kritičan i odlučujući period za svoju dalju budućnost. Konačan status i formiranje državnosti za svaku zemlju je težak put i zahteva mnogo žrtava i puno kompromisa. S druge strane svako mesto ima svoju istoriju, svoje specifičnosti ali i svoje realnosti. U toj specifičnosti, istoriji i realnosti, svakako da svoje posebno mesto imaju jezici te države.

Skupština Kosova je sa svojim organima i procedurama nakon mnogobrojnih burnih diskusija, glasanja i postignutih kompromisa usvojila Zakon većinom glasova poslanika Skupštine Kosova i otvorila put ka pozitivnoj oceni realizacije ostvarivanja postavljenih standarda za

Kosovo. Te kao jedan od elementarnih i najvažnijih zakona na Kosovu, isti treba da udje u realizaciju i treba da bude implementiran na najbolji mogući način. Tokom realizacije Zakona, neohodno je da se evidentiraju greške koje su napravljene prilikom projektiranja i usvajanja spomenutog Zakona, a u cilju iznalaženja mogućnosti boljeg implementiranja Zakona. Polazna greška je bila u tome što se u izradi krenulo bez nedovoljnog analiziranja istorijata jezika na Kosovu, ranijeg i aktuelnog zakonodavstva, realnih i održavajućih mehanizama za očuvanje i korišćenje jezika, nedovoljne saradnje između parlamentarnih grupa, kancelarije premijera i ostalih relevantnih faktora oko prevazilaženja nedoumica oko Zakona. Druga

politička greška je bila u tome što su se jezici ostalih odnosno manjih zajednica povezali sa procentima. U nedostatku podataka i popisa stanovništva i nedovršenog i još nejasnog procesa decentralizacije na Kosovu procenti su vrlo relativan pojam. Ipak Zakon je sa zadnjim predlozima i prihvaćenim izmenama, uz sugestije od strane predstavnika OSCE-a i drugih predlagača dobio zadovoljavajući oblik za sve zainteresovane strane.

Stoga je sada veoma značajno stalno monitorisanje i vrednovanje Zakona sa aspekta korišćenja svih jezika. Prilikom monitorisanja treba da se evidentiraju svi nedostaci Zakona i učine blagovremene izmene u Zakonu. Značaj Zakona i logika realnosti na to neminovno upućuju. Za uspešnu upotrebu ovog Zakona će najveći izazovi možda biti budžet Kosova, realizacija zvaničnih jezika opština i jezika u zvaničnoj upotrebi u opštinama. Ostvarivanje prava srpskog jezika odnosno koliko će biti neophodno finansijskih sredstava i odakle će se ta sredstva obezbediti. S druge strane izazov će biti i odrediti 5% odnosno 3% stanovništva ili definicija tradicionalnog jezika. Ko će po kom osnovu u nedostatku popisa stanovništva da tvrdi da u određenoj opštini živi određena zajednica koja govori određeni jezik. Kako će i ko će harmonizirati statute opština, Ustavni Okvir,

Uredbu UNMIK 2000/45 i Zakon o upotrebi jezika, jer se Zakonom traži implicitno da to bude realizovano u toku narednih 6 meseci. To će biti novi izazovi za Vladu Kosova i nove moguće vruće teme za diskusiju.

Zadatak Zakona je takodjer da pored glavnih zvaničnih jezika isto tako omogući status ostalih jezika i jezika koji su zvanični na nivoima opština, kao što je jasno određeno za Turski jezik u opštini Prizren. Medjutim još značajniji će biti tretman i određivanje jezika u službenoj upotrebi u opštinama. U konkretnom slučaju ovo važi za turski jezik kao tradicionalan i jezik u službenoj upotrebi u opštinama Mitrovica, Priština, Vučitrn i Gnjilane. Bazirajući se na raniju zvaničnost, praksu i neospornu tradicionalnost ne bi trebalo da se pojave problemi oko toga.

Stoga ako želimo stvarno da očuvamo multijezičnost Kosova tj. multietničnost Kosova, onda to treba da dokažemo kroz Zakon o upotrebi jezika i implementaciju istog Zakona, te omogućiti dalji opstanak svih jezika koji se koriste na Kosovu. S druge strane u toku implementacije ako se utvrdi da su postojeće odredbe Zakona nedovoljne za njihovo očuvanje, onda je neophodno da se evidentiraju i izvrše neophodne dopune i izmene.

Zakone treba ozbiljno shvatiti

Majkl Šutc i Volf-Majkl Mors / OEBS Misija na Kosovu

Svaki zakon treba da oslikava neku političku odluku i da postavlja okvir predmeta na koji se odnosi. Pored toga, taj okvir treba da bude širok. Detaljniju operaciju često pruža izvršni ogranak kroz razne aspekte tehničke prirode. Ove administrativne instrukcije su zakoni sekundarnog ranga u odnosu na odluke koje donosi Parlament. Sprovođenje u originalnom smislu znači "ispunjavanje", tako da se po administrativnoj instrukciji nedostaci ostavljeni od strane Skupštine u izvršnom telu ispunjavaju sekundarnim zakonima. Kroz sekundarno zakonodavstvo, zakon postaje primenljivi instrument, ukoliko odgovarajuće zainteresovane strane ispune svoje obaveze predviđene zakonom, tj. ako zakone shvate ozbiljno.

Kada se preuzme inicijativa za regulisanje nečega zakonom, određeni proračuni koji se tiču nacrta zakona kao i njihovo sprovođenje i primena treba da budu smernica kako onima koji prave nacрте zakona tako i onima koji usvajaju zakon, što redovno čini izvršni ogranak, Sredstva koja su potrebna za sprovođenje (i usvajanje) treba da se već u fazi primarnog zakona procene da bi se održavala ozbiljnost nekog zakona. Nesprovođenje zakona ometa Parlament i otežava sprovođenje političke volje. Neprihvatljivo je na primer

da dva zakona koja su usvojena 2003. godine još uvek nisu sprovedena.

U pogledu dinamike usvajanja sekundarnih zakona da bi se pomogla primena,

OEBS je po treći put procenio sprovođenje zakona na Kosovu, i sakupio rezultate u izveštaju za štampanje. Kao i u poslednja dva izveštaja, primarni cilj je da se odredi do kog

stupnja su sprovedeni oni zakoni koji su usvojeni u Kosovskoj skupštini. Fokus je na zakone usvojene 2005. ali takođe sadrži i zaključke iz prethodnih godina. U tom smislu, podrazumeva se da sprovođenje obuhvata nacrt sekundarnih zakona kao i uspostavljanje tela koja se zakonom zahtevaju. Sprovođenje zakona u konkretnim slučajevima nije pokriveno izveštajem. Pošto misija OEBS-a prilagođava prioritete – takođe i u pogledu budućeg prisustva međunarodnih snaga na Kosovu – ovo će biti konačan izveštaj o sadašnjoj temi. Ovo ni u kom slučaju ne bi trebalo da umanjí važnost sprovođenja zakona i nadzor sprovođenja. Ovo je od velike važnosti kako sada tako i u budućnosti.

Ali ko je odgovoran za sprovođenje zakona? Da li je to Ured premijera (UP), ministarstva, Skupština Kosova? U stvari svako od njih ima delimičnu odgovornost.

Bez obzira na činjenicu da je zbog svoje složenosti teško napraviti procenu sprovođenja svih zakona u samo nekoliko reči, nekoliko zaključaka mogu se doneti. Što se tiče ministarstava, može se uočiti značajan progres ali mesta za poboljšanje uvek ima. Što se tiče UP-a, OEBS je nažalost procenio da postoji zaostatak u pogledu

obaveza sprovođenja. Potreba za poboljšanjem je očigledno hitna. Biće teško za UP da preuzme vođstvo u koordinisanju procesom nacarta, što se zahteva Poslovníkom o radu Vlade, ukoliko nisu u stanju da sprovode zakone koje su odgovorni da sprovode. Uzimajući u obzir snažnu potrebu za poboljšanjem, izgleda da je neophodno odrediti najmanje jednu osobu odgovornu da se makar u Vladi zakoni sprovode u odgovarajuće vreme. Još uvek postoji značajna neravnoteža između nacarta primarnih zakona i sprovođenja ovih zakona pravljem nacarta sekundarnih zakona.

Kosovskaskupština je preuzela na sebe prilično veliku obavezu da se nadgleda sprovođenje zakona. Pravilo 53 Poslovníka kosovske skupštine se time bavi i dodeljuje ovlašćenja odborima. Iako prvi paragraf pravila 53 izgleda da ostvaruje ovu funkciju nadzora kao pravo odbora, paragraf 3 dodeljuje odgovarajućim odborima prilično detaljne obaveze. Ovu uključuje između ostaloga istraživanje i kontrolu nadležnosti kao i pojedinačnu obavezu izveštavanja.

Ovi mehanizmi obezbeđuju dobre mogućnosti za više tehnički i sveobuhvatniji parlamentarni nadzor i aktivnosti izvršnog ogranaka vezanih za nacrt, ali se oni ne iskorišćavaju u potpunosti. Međutim, iskreno istraživanje o tome takođe stvara pitanje da li Kosovska skupština ima dovoljno sredstava da u celini primeni pravilo 53. Da

li je normalno to da su odbori koji takoreći nemaju podršku odgovorni za sastavljanje sveobuhvatnog pregleda sprovođenja svakog zakona? Ako nije onda treba promeniti Poslovník; ako se ne promeni oni neće biti shvaćeni ozbiljno.

Bez obzira na to da li odbori imaju sredstava da ispune pravilo 53, u javnom je interesu da se obezbedi da Vlada ispunjava obaveze sprovođenja. Odbor za zdravlje, rad i socijalnu pomoć, zajedno sa NDI-em se nedavno bavio ovom temom specijalnim izveštajem o sprovođenju zakona o zdravstvu. Njihov rad se može proceniti kao progresivni primer parlamentarnog nadzora u ovoj oblasti.

Ukratko, oni koji prave nacrt primarnih zakona, obično je to izvršni ogranak, treba da pažljivo odrede sredstva koja su potrebna da bi se zakoni stavili u opticaj. Ovo ne bi trebalo da bude komplikovano; nakon svega, sprovođenje obično sprovodi isto ministarstvo koje priprema nacrt zakona. Skupština Kosova takođe treba da napravi blisku proveru realnosti zakona pre nego što se on usvoji, i mora da prati sprovođenje odgovornosti koja se prenosi na izvršni ogranak. Treći izveštaj o sprovođenju zakona u kosovskoj skupštini će se baviti pitanjima na širi način. Jedna poruka ovog izveštaja se odnosi na sve institucije i na svakoga: zakone treba ozbiljno shvatiti.

Sprovođenje statusa

Fatmire Muljhadža-Kolčaku, ORA

Pristup zdravstvenim uslugama je jedan od najvažnijih pitanja u svakom društvu. Kosovo nalazi sebe u multi-dimenzionoj fazi tranzicije, gde se suočava sa velikim poteškoćama u pokušaju da uspostavi sistem zdravstva koji će ispuniti potrebe građana.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalna pitanja je zabrinut trenutnom lošom situacijom kosovske zdravstvene zaštite, i pošto je u njenom mandatu daće svoj doprinos u poboljšanju ove situacije.

Ipak, glavni je cilj zakona uspostavljanje osnovne baze za uređenje, razvoj i poboljšanje situacije u zdravstvu za građane Kosova. Mislim da je potrebno za Vladu, odnosno ministarstvo za zdravstvo, kao i za Skupštinu da nadzire sprovođenje zakona, id ruge zakone uopšte.

Nadzorna aktivnost parlamentarnih odbora je uvela relativno novu praksu koja sa razvila u Skupštini Kosova, posebno u vezi sa sprovođenjem zakona koji su usvojeni u Skupštini. Odbor je preduzeo ovu aktivnost u ispunjenju mandata koji mu je dodeljen pravilnikom rada Skupštine, čiji je ključni cilj obezbeđenje postizanja efikasnosti predviđene od zakonodavca kada je zakon o zdravstvu usvojen. Ipak, odbor nije imao za cilj da pronade manjkavosti u ministarstvu i učinku drugih

institucija, nego cilja da obezbedi kvalitetne zdravstvene usluge za sve građane, istovremeno ispunjujući glavni cilj sprovođenjem ovog zakona.

Zakon o zdravstvu je od suštinskog značaja, i to je jedan od razloga koji je motivisao Odbor da tačno nadzire sprovođenje ovog zakona. Drugi razlog je nezadovoljstvo sa kosovskim zdravstvenim zabrinjavanjem koje nastavlja ostati isto čak i posle stupanja na snazi ovog zakona. Razlozi za brigu uključuju i: nedostatak poverenja građana u sistem zdravstvene zaštite, nezadovoljstvo sa radnicima u zdravstvu, nedostaci u uslugama zdravstvene zaštite na Kosovu, i nedostatak promovisanja zdravstvene zaštite, posebno na terciarnom nivou.

Kao rezultat meseci rada, Odbor je pripremio izveštaj gde je ukazao na procenu situacije u vezi sa sprovođenjem Zakona o zdravstvu uključujući i neke mere koje treba preduzeti. Ovaj izveštaj je predstavljen Predsedništvu Skupštine, pozivajući na debatu u usvajanje od tela. Posle usvajanja u Skupštini, izveštaj će biti predat Vladi Kosova, odnosno Ministarstvu zdravstva.

Odbor je isto tako preporučio da izveštaj bude objavljen i postavljen na službenu Web-stranicu Skupštine.

Cilj nadziranja je bio da se verifikuje sprovođenje i poštovanje Zakona, koji cilja

i usvajanje zakona o zdravstvu

Poslanica u Skupštini Kosova, Predsedavajuća Odbora za zdravstvo, rad i socijalna pitanja

Odbor u poseti Univerzitetskog kliničkog centra Kosova (UKCK), decembra 2005.

ka poboljšanju situacije u sektoru zdravstva.

Glavni ciljevi nadziranja su sledeći:

- Opšta procena sprovođenja Zakona o zdravstvu.

- Procena nivoa ispunjenja određenih specifičnih obaveza od Ministarstva zdravstva, u procesu sprovođenja zakona

- Procena usvajanja pod-zakonskih akata i koordiniranja između ministarstva i drugih zdravstvenih institucija

- Procena razloga i posledica ne-efikasnog sprovođenja zakona o zdravstvu

Kako bi se ispunili gore navedeni ciljevi, Odbor je preuzeo određene mere:

1. Uspostavljanje rane grupe koji su određeni članovi istog odbora;

2. Odredio institucije, vlasti i organizacije građanskog društva, koje su relevantne za sprovođenje zakona o zdravstvu;

3. Posetio zdravstvene institucije i relevantne institucije na lokalnom i centralnom nivou;

4. Održao direktne pregovore i rasprave sa korisnicima zdravstvenih usluga;

5. Studirao i analizirao relevantnu dokumentaciju.

Sakupljanje informacije je urađeno u dve glavne faze (iz dva izvora):

- Iz ne-ministarskih izvora (lokalne institucije samouprave, korisnika zdravstvenih usluga, relevantnih nevladinih organizacija i drugih aktera), i

- Iz Ministarstva za zdravstvo, preko debata (saslušanja).

Ovako je Odbor zaključio proces sakupljanja informacija iz relevantnih aktera.

Posle toga smo analizirali i raspravili informacije i doneli

zaključke. Tako da izveštaj sadrži relevantne informacije koje smo prikupili tokom perioda od nekoliko meseci na sveobuhvatan način.

Nadzor rezultata predstavlja zaključke Odbora u vezi sa sprovođenjem Zakona. Ovi zaključci su osnivani na tvrde činjenice i dokaze—koji nisu podložni mišljenjima pojedinaca.

Posle uviđanja relevantnih činjenica, Odbor je pripremio preporuke, za koje se nadamo da će biti podržane i usvojene od drugih članova Skupštine u plenarnom zasedanju. Štaviše, mi pozdravljamo izveštaj Ministra u Skupštini o sprovođenju preporuke.

Parlament i mediji

Kakav bi trebao biti odnos između parlamenta i medija?

Skender Durmiši (Skënder Durmishi)

Ovo je često postavljeno pitanje, o kojem se dugo raspravljalo. Štaviše, nastavlja biti tema koja se još uvek tretira, i pošto je dosta osetljiva kao tema, nije ni tako laka. Koliko su strane potrebne jedna drugoj i koliko jedna drugoj odmažu? Kada ometaju i kada pomažu jedna drugoj? Gde je crvena linija koja treba da se nacрта u komunikaciji između njih? Koja je demarkaciona linija između javnog interesa koji treba da se istražuje i predstavlja od strane medija (znači dokle se može ići na istraživanju istinskog prava da bi se nešto važno saznalo) i gde počinje onaj deo privatnog života jedne javne ličnosti, ili informacija koja treba da bude službena tajna, koja ne bi trebala biti objavljena u medijima itd., itd.

Ovo je pitanje tretirano i tretira se u raznim zemljama, na razne načine, i u zavisnosti od demokratske emancipacije i ostalih

specifičnosti, odgovori su dati na razne načine. Glavne razlike su ipak u načinu praktičnog tretmana, dok u međuvremenu formalni aspekti, pravni i deklarativni stavovi su ujednačeni i uglavnom potvrđeni.

Jasno je da ova tema dosta delikatna i osetljiva: u momentu kada se postavi kao tema, prva je reakcija kao prvi impuls, je da se zna ova stvar – mediji treba da imaju potpunu nezavisnost i državne institucije treba da drže ruke dalje od medija. Ovo u tehničkom smislu i formalno pravnom smislu jeste istina i treba da je zagarantovana stvar. Ovo je takođe zagarantovano sa nizom međunarodnih akata kao što je Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, potom Evropske povelja o ljudskim pravima, sa posebnim aktima itd.,itd. Ali, ne bi trebala isključiti mogućnost da postoji i neka vrsta partnerstva između medija i Parlamenta. Reč je više o nekoj “modus operendi” koji ne dovodi u pitanju osnovnu funkciju, nego naprotiv je pomaže. Neka vrsta “sporazuma između gospode (džentlmenski)”, bez predrasuda, koja je motivisana baš od pitanja kakva vrsta komuniciranja između medija i Parlamenta najviše ide u korist interesu građana.

Skupština Kosova je jasno stavila doznanja da je jasno

određena za varijaciju partnerstva sa medijima. U celokupnoj delatnosti, rad Skupštine je maksimalno javno. Skupština Kosova je postavila sebi zadatak i ostvaruje ciklus reformi, koje čine suštinsku razliku u radu Skupštine. Jedna od važnih tačaka je baš poseban odnos saradnje sa medijima.

U jednom organizovanom prijemu sa predstavnicima svih medija, Predsednik Skupštine Kosova, gospodin

Kolj Beriša (Kolë Berisha) je objasnio ciljeve:

“Mi želimo da građani budu upoznati što bolje sa našim zakonima. To se može dostići pomoću medija. Znači, pozivamo vas da budete što bliže radu i aktivnostima Parlamenta. Radite prema pravilima, i vrata (i dokumenti) Skupštine Kosova će uvek biti otvorena za vas. U Skupštini nema tajni. Svaki trenutak se može zabeležiti, sve se mora znati – jer je to Parlament”.

– dali je moguće partnerstvo?

Dali se radi o suparničkim stranama sa stalnim nepoverenjem, ili mogu biti partneri?

Savetnik Predsednika Skupštine Kosova

Ova je orijentacija motivisana od verovanja da se na ovaj način omogućava ostvarenje osnovnih principa parlamentarizma – transparentnost, efikasnost, odgovornost, opšte uključivanje faktora i raznih glasova društva u radu Skupštine.

Znači, treba zapaziti da se mediji pozivaju, ne odbijaju se. Da ih bude što više u Skupštini, kako bi izveštavali opširno, o celokupnom radu,

o dobrim i lošim stvarima, uspesima i neuspesima. Mediji treba da odabiru ono što im se čini najvažnije, ali moraju biti u Parlamentu, to je u opštem interesu.

Opcija za partnerstvo ima više pristalica po svetu kada se radi o traženju efikasnosti na učinak rada Skupštine i medija. Ovo je zaključak iz mnogih sastanaka i međunarodnih foruma koji su održani na ovu temu.

U ovim forumima dominira ubeđenje da praksa i partnerstvo su dobrodošla – ne samo zbog interesa Parlamenta, i ne samo interesa medija nego pre svega zbog interesa građana. Razumljivo je nepoverenje, ali ne i neprijateljsko ponašanje prema jedno-drugom. Shodno tome, mediji duguju svom čitaocu, slušaocu i gledaocu, i treba da učine njihov deo posla kako bi rad Parlamenta mogao da se prati okom javnosti, da

to rade tako da privlače i održe usredsređenje pažnje javnosti. Dok, Skupština garantuje medijima nezavisnost u njihovom kritičnom i profesionalnom radu, nudeći im odgovarajuće i relevantne informacije. Kada se ovi kriteriji ispoštuju – partnerstvo je moguće, čak i korisno.

Mediji imaju osnovno pravo da budu informisani. Parlament je demokratska zakonodavna i institucija koja donosi odluke a koja je bliska građanu. Obe strane imaju jasne funkcije određene normama i garancijama za njihovu nezavisnost u njihovom radu. A ipak, mogu saradivati.

Ali, stvar je da to ne bude viđeno kao neka vrsta nametanja, jer nametanje se izbegava svaki put kada je to moguće, nego treba da se na to gleda kao na šansu za partnerstvo. Da se uvidi kao jedna relacija u kojoj obe strane imaju potrebu jedna za drugom, ispunjuju jedna drugu. I kada se kaže da imaju potrebu, ne bi trebalo da se uopšte misli o cenzuri od jedne ili druge strane, i na servilnost ili izbegavanje uredničke nezavisnosti, od druge strane. Zajednička imenica za Skupštinu i za medij je građanin i njegovo pravo da bude obavešten. To se još može unaprediti, olakšati i ubrzati pomoću partnerstva.

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije

Hasan Preteni / Direktor Kosovske agencije za suzbijanje korupcije

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije je nezavisno telo koja sprovodi odgovornosti određene "Zakonom protiv korupcije" Br. 2004/34.

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije je počela funkcionisati 17.07.2006. godine – sa izborom direktora. Primarne aktivnosti direktora su određena sa organogramom institucije i u određivanju proceduralnih pravila rada. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije uz pomoć lokalnih institucija i međunarodnih institucija biće u funkciji posle punih 6 meseci (posle izbora direktora agencije).

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije je jako

važna institucija za Kosovo. Njegovo delovanje će dosta zavisiti od podrške lokalnih i međunarodnih institucija. Najveća zabrinutost kosovara u političkom aspektu, je politički status Kosova, a u "unutrašnjem" aspektu najveći problem je nezaposlenost. Borba protiv korupcije biće glavni argument ispred međunarodne zajednice u dokazivanju koliko su kosovari spremni za stvaranje države, da se osveste, kako bi se pridružili civilizovanim evropskim državama, kako bi stvorili nezavisne i demokratske institucije.

Ideje direktora kosovske agencija za borbu protiv korupcije za vremenski okvir od 5 godina:

Da bi stvorili svoju misiju, kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da bude:

- a) nezavisna
- b) profesionalna
- c) sa profilizovanom strukturom
- d) otvorena za saradnju
- e) transparenta
- f) dobro plaćena

a) NEZAVISNA

Nezavisnost podrazumeva onemogućavanje uticaja političkog spektra u njegovom delovanju, profesionalni kadar treba da izbegne uticaje političkih partija, grupe interesa ili druge neformalne grupe. Nosioци aktivnosti agencije ne bi trebali da budu osobe koje u svojoj biografiji imaju fleke ili kriminalne aktivnosti. Prošlost

nosioца aktivnosti agencije i njihovih porodica mora biti jak dokaz kako bi građanin Kosova podržavao i ovu instituciju. Objekat u kojem radi agencija, treba da bude podeljen od drugih objekata vlade, Skupštine ili neke druge državne institucije. Sprovođenje aktivnosti u istom objektu sa ostalim institucijama, predstavlja stalnu opasnost od stvaranja odnosa između zaposlenih, gde konflikt interesa može uvek predstavljati opasnost za nesprovođenje zakona.

b) PROFESIONALNA

Nosioци aktivnosti kosovske agencije za borbu protiv korupcije moraju biti dobro obučavani, profesionalno spremni i da imaju dovoljno profesionalnog znanja za funkcionisanje pravnog sistema u zemlji. Posebna pažnja treba da se posveti omladini koji su se obrazovali van zemlje. Poznavanje stranih jezika (posebno engleskog), savršeno poznavanje rada na kompjuteru, poznavanje pravnog sistema i posebnih obaveza agencije, su snažni parametri za postizanje uspeha. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da pripremi strategiju Kosova za borbu protiv korupcije ili da izmeni postojeći. Ujedno treba da predlaže sistematske promene pravnog sistema i, predlagajući promene, utiče na smanjenje ili onemogućavanje korupcije. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da učestvuje (zajedno sa organizacijama i ostalim nevladinim organizacijama) u sprečavanju korupcije. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba takođe da učestvuje i da savetuje tokom nacrta platforme etičkog pravilnika u javnom i pravnom sektoru.

c) SA PROFILIZOVANOM STRUKTUROM

Struktura kosovske agencija za borbu protiv korupcije treba da pokrije sve sfere delovanja. Struktura se određuje na bazi obaveza koje su predviđene zakonom. Strukturane bitrebala da bude kopija bilo koje druge institucije, ali koristeći praksu sličnih agencija u regionu, obaveze određene zakonom i ponuđenim budžetom, treba da se stvori funkcionalna struktura. Razgranavanje kosovske agencije za borbu protiv korupcije e treba biti horizontalna i vertikalna. Horizontalno razgranavanje podrazumeva stvaranje jedno snažnog i stabilnog centra na nivou Kosova, dok vertikalnim razgranavanjem podrazumevamo funkcionalizaciju centara po regionima Kosova do nivoa opština.

d) OTVORENA ZA SARADNJU

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da saraduje sa lokalnim i međunarodnim strukturama koje za misiju imaju borbu protiv korupcije, kao i da se iskoriste dostignuća država koje su uspešno prevazišle fazu tranzicije od totalitarnih sistema u demokratskim sistemima, koje su prenele svojinu od društvene i državne u privatnu. Da iskoristimo praksu država koje su se priključili ili su blizu da se priključe Evropskoj Uniji.

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da saraduje sa obrazovnim institucijama zemlje, koje organizuju seminare i razne okrugle stolove, sa ciljem obrazovanja širih masa i da se borba

protiv korupcije može dobiti samo angažmanom svih. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da napominje kosovskim vlastima o ostvarenju njihovih obaveza koje proizlaze iz međunarodnih akata i da im ponudi preporuke kako ispuniti iste. Posebna važnost se određuje saradnji sa sudskim i policijskim institucijama, koji moraju da deluju brzo i efikasno protiv koruptivnih dela.

Treba razmisliti i o stvaranju profesionalnih organa u tužilaštvu i sudstvu, koje se bave sa borbom protiv korupcije.

e) TRANSPARENTNOST

Rad u agenciji treba da bude transparentno. Objavljivanje koruptivnih dela u višim institucijama bi povećao poverenje građana u kosovsku agenciju za borbu protiv korupcije i u ostalim institucijama. Kosovska agencija za

borbu protiv korupcije treba da otvori jednu "web" stranicu i trebala bi osigurati jednu otvorenu telefonsku liniju, gde bi građani Kosova mogli da prijave slučajeve korupcije.

f) DOBRO PLAĆENA

Zaposleni u kosovskoj agenciji za borbu protiv korupcije treba da budu dobro plaćeni. Njihova plata bi trebala biti dodeljena iz konsolidovanog kosovskog budžeta – dovoljna za obezbeđenje blagostanja za njih i njihove porodice, kao i da bude stimulacije za uključenje profesionalaca u okviru agencije.

Samo dobro plaćeni radnici su garancija da se neće korumpirati i da će maksimalno dati sve od sebe.

Budžet Kosova će biti dobra garancija za delovanje kosovske agencija za borbu protiv korupcije i za obeštećenje onih koji se bore protiv korupcije.

U borbi protiv korupcije ne treba da se štede finansijska sredstva, jer će se višestruko isplatiti. Profesionalni kadar treba da ima poseban tretman u tužilaštvu i sudovima.

ZAKLJUČAK

Borba protiv korupcije na kosovu će se dobiti samo ako ima opšte nacionalni karakter i ako ovu beskompromisnu borbu budu podržale kosovske institucije. Građanska svest treba da se podigne na evropski nivo. Kod svih treba da se stvori jedno opšte ubeđenje da u borbi protiv korupcije, mi se borimo za: zaštitu pravnog reda, demokratiju i ljudska prava, dobru vladavinu, poštenje i socijalnu pravdu, konkurenciju, ekonomski porast, opšte poverenje u javne institucije i socijalne i moralne vrednosti društva. Borba protiv korupcije može biti dobijena ako prijavimo sve slučajeve i ako se u ovoj borbi uključe svi.

OEBS-ova podrška Kosovskoj skupštini

Septembar – oktobar 2006.

Franklin De Vriz, OEBS Misija na Kosovu

Predsedništvo Skupštine u poseti Sloveniji

Od 17. do 19. septembra, predsedništvo Kosovske skupštine je posetilo Ljubljanu u Sloveniji. Po zahtevu kancelarije VPGS-a, OEBS se složio da pomogne ovu posetu i da se pridruži delegaciji u Ljubljani.

Članovi predsedništva su se susreli sa predsedništvom Slovenačke narodne skupštine, g-dinom Francom Cukjatijem, predsedavajućim u skupštinskom Odboru za inostranu politiku, zamenikom Generalnog sekretara skupštine, zamenikom ministra za inostrane poslove, i šefom skupštinskog Odeljenja za međunarodnu saradnju i protokol.

Skupštinski predjednici Beriša i Cukjati su se složili da je potrebna regionalna među-saradnja, naglašavajući da će u budućnosti doći do zajedničkog sastanka delegacija iz nekoliko parlamenata u regionu. Članovi delegacije su upijali iskustva slovenačke skupštine, postavljajući brojna pitanja o usvajanju skupštinskog budžeta, izboru i mandatu skupštinskog generalnog sekretara, uspostavljanje dnevnog reda za plenarne sednice, upravljanje plenarnim raspravama, i funkcionisanju skupštinskog protokola. Ovom posetom se ispunio cilj razvoja regionalne saradnje između parlamenata i cilj učenja iz iskustava drugih kolega, i OEBS je spreman da nastavi da pomaže Kosovskoj skupštini u organizovanju budućih poseta.

Skupština Kosova raspravlja o parlamentarnom razvoju obaveštajne službe

27. septembra, Demokratski centar za kontrolu naoružanih snaga (DCNS), u saradnji sa Kosovskim institutom za istraživanje politike i razvoj (KIPRED) i Kosovskom skupštinom, je organizovao radionicu o "Parlamentarnom razvoju obaveštajnih službi."¹ Učesnici su bili članovi novoosnovanog Skupštinskog odbora za bezbednost, šefovi parlamentarnih grupa i predstavnici sektora bezbednosti iz Ureda premijera.

U uvodu je zamenik šefa misije OEBS-a, dr. Jens Modvig čestitao Skupštini jer se pomerila velikim korakom unapred u učenju kako da izvršava demokratsku kontrolu sektora bezbednosti; naročito jer je to urađeno pre planiranog prenosa nadležnosti sa UNMIK-a, preko nadzora sektora za vanredne okolnosti, nadzora policije, i na kraju nadzora sektora obaveštajnih službi. Predsedavajući u Odboru za bezbednost, g-din. Naim

Maljoku je izjavio da je očekivao da će seminar identifikovati načine kako se baviti pitanjem postojećih obaveštajnih agencija, kako učiti na osnovu iskustava zemalja u tranziciji, praviti progres u pravljenju nacrtu zakona o obaveštajnim službama i jačati borbu protiv organizovanog kriminala. U toku tri prateća okrugla stola, učesnici su diskutovali o opštim sistemima nadzora, skladištenju podataka, otvorenosti i nadzoru protiv obezbeđivanja obavestajnih tajni i vetoa poslanika. OEBS će nastaviti rad time što će podržati potrebu za javnom raspravom o pretnjama stabilnosti kao i o pripremama za buduće zakone. Dva konsultanta iz DCAF-a su počeli da rade u Skupštini saveivanjem Odbora za bezbednost, kao što je predložio OEBS.

19. oktobra, na skupštinskoj plenarnoj sednici se raspravljalo o prvom izveštaju koji je podnesen Ministarstvu za unutrašnje poslove o bezbednosnoj situaciji na Kosovu. Izveštaj je prvobitno bio predmet rasprave u Odboru za bezbednost, i većina članova Odbora je komentarisala izveštaj tokom plenarne sednice.

Stručni seminar o ustavnom procesu

29. septembra, OEBS je u Prištini organizovao stručni seminar o ustavnom procesu. Ovaj seminar je bio nastavak parlamentarnog i okruglog stola o ustavnim pitanjima (PERCI) održanom u Skoplju od 20. do 22. jula.

Tokom uvodnog govora, OEBS-ov šef misije, ambasador Verner Vnent je izjavio koliko su važni ustavni proces kao i sam sadržaj ustava. Kao što je on naglasio, tokom ovog procesa se izgrađuje politički konsenzus i popularna podrška da bi se pomoglo sprovođenje ustava i odgovarajuće funkcionisanje državne strukture. Međutim, zbog toga što novi ustav mora da sadrži ono što je dogovoreno tokom pregovora o statusu, formalni nacrt mora da sačeka ishod pregovora o statusu i pitanja kao što su decentralizacija, kulturno blago, prava zajednica i ekonomska pitanja. Ustav će takođe biti temelj izborima koji će završiti političku tranziciju.

Dva međunarodna stručnjaka iz Estonije su učestvovala na stručnom seminaru. G-din Juri Adams, bivši ministar pravde u Estoniji, bivši predsedavajući u estonskom skupštinskom Odboru za pravna pitanja i autor Estonskog ustava i gospođa Lia Hani, bivši član estonske vlade i estonske Ustavne skupštine. Njihovo učešće je bila mogućnost da se razmene iskustva sa društvom koje je nedavno prošlo kroz demokratsku tranziciju i nacrt zakona.

Tokom diskusije učesnici su zajednički zaključili da je najvažnija svrha ustavnog procesa to da se osigura legitimitet poštovanjem principa transparentnosti i uključenosti. U skladu sa tim učesnici su diskutovali o takvom telu koje bi moglo da pravi nacrt i da razmatra Ustav i zaključili su da je javno učešće kao i građansko obrazovanje ključna komponenta toga. Bilo je i diskusija o mehanizmima koji su potrebni da bi se uključile sve zajednice u rad i da se obezbedi da će se uzeti u obzir pitanja od njihovog interesa tokom ustavnog procesa.

30. septembra, predsednik Skupštine g-din Kolj Beriša, članovi predsedništva skupštine, šefovi parlamentarnih grupa i članovi političko-strateške grupe za kosovski pregovarački tim su se susreli da diskutuju o zaključcima okruglog stola i mogućnostima za korak napred u politici.

OEBS trenutno razmatra dalje inicijative za izgradnju kapaciteta kojima će se podržati transparentni ustavni proces i saradnja sa lokalnim akterima i pod političkim vođstvom ICO-a, UNOSEK-a, zemalja kontakt grupe i UNMIK-a.

O pravosuđu i bezbednosti diskutovano na regionalnoj konferenciji u Zagrebu

16. oktobra, članovi Kosovske skupštine su pozvani da prisustvuju Konferenciji o regionalnoj parlamentarnoj saradnji, koju je

Program stažiranja u skupštinskim parlamentarnim grupama

Treća runda programa stažiranja u parlamentarnim grupama je započela 2. oktobra i trajeće do kraja godine. Ovaj projekat je važan deo OEBS-ove podrške jačanju parlamentarnih grupa. Preko Memoranduma o sporazumevanju pot-

organizovala "parlamentarna trojka", koja se sastoji od Evropskog parlamenta, OEBS-ove parlamentarne skupštine i Radnog stola I, Pakta stabilnosti. Radna grupa o reformi pravosuđa se fokusirala na potrebne reforme kao deo procesa integracije u EU za zemlje Jugoistočne Evrope. Lekcije koje su naučene od prošlih procesa reformi u Rumuniji su pokrenule interesantnu raspravu o ulozi parlamenta u podršci sudskih reformi. Radna grupa za parlamentarnu kontrolu sektora bezbednosti u Jugoistočnoj Evropi je takođe iskoristila regionalna iskustva. Fokus radne grupe je bio na metodologiji reforme sektora bezbednosti (RSB), sa uticajem OECD-ovog rada na smernicama za reformu sektora bezbednosti i vladavinu.

Plan akcije za borbu protiv korupcije

12. septembra i 17. oktobra, OEBS je organizovao dva seminara za podršku vladinom planu za borbu protiv korupcije (PBPk) promovisanom 7. februara 2006. od strane premijera. Sastoji se od vremenskog ograničenja za zakonodavstvo, administraciju, policiju i sudske mere kao i akcije koje imaju za cilj jačanje učešća civilnog društva u borbi protiv korupcije.

Među govornicima su bili: direktor kancelarije za dobru vladavinu u Uredu premijera (UP) koji je govorio o sprovođenju zakona i administrativnim merama ACAP-a; g-din Fron Nadži iz Instituta za upravljanje na istoku i zapadu koji je govorio o

pisanom između OEBS-a i Skupštine, stažisti sada imaju ugovor direktno sa Skupštinom što predstavlja važan korak ka institucionalizaciji ovog programa. Nakon dvodnevne obuke, 3. i 4. oktobra, organizovanom od strane OEBS-a u saradnji sa skupštinskim pravnim odeljenjem i Nacionalnim demokratskim institutom (NDI), stažisti su počeli da organizuju političke konferencije pod pokroviteljstvom svojih parlamentarnih grupa.

društvenim posledicama korupcije na Kosovu; g-din Andre Vendoren, zamenik generalnog tužioca Belgije, govori o belgijskoj strategiji za borbu protiv korupcije; tužilac Besim Keljendi, predsednik veća za borbu protiv korupcije, govori o ulozi nadzornog tela; profesori Muhamet Mustafa i Ekrem Bećiri govori o nedavnim otkrićima o korupciji na Kosovu i njenim ekonomskim posledicama. Pored toga, novinar KTV-a je govorio o njegovom izveštavanju o korupciji u zdravstvenom sektoru. Na drugoj radionici je predstavljena zajednička publikacija UP-a i OEBS-a, PBPK – društvena i ekonomska neophodnost na Kosovu.

Glavni zaključci sa diskusija obuhvataju priznavanje potreba za višegodišnjim pristupom i prioritetom za jačanje istražnih i tužilačkih kapaciteta sudstva. OEBS će i dalje podržavati sprovođenje PBPK-a preko programa za profesionalni razvoj dizajniranog prema ciljnim grupama i preko kampanje za doseganje javnosti.

Podrška Odboru za obrazovanje

OEBS je pružao stručne savete i tehničku pomoć Odboru za obrazovanje, nauku, tehnologiju, kulturu, omladinu i sport na formulisanju i razmatranju zakona koji se odnose na obrazovanje i obuku. Odbor je trenutno u procesu nacrta zakona za kvalifikacije, koji će pružiti zakonske osnove za razvoj kvalifikacionog osnova koji ima za cilj da obezbedi kvalitet u kosovskom obrazovnom sistemu. Nije dovoljno to što je Odbor koristio Koncept za kvalifikacioni okvir koji je pripremila tkz. "Dablinska grupa", unakrsna grupa stručnjaka iz PIS-a, poslovne zajednice i sindikate, a zatim put u Irsku koji je finansirala Evropska Unija 2005. OEBS razmatra mogućnost da ponudi Odboru posetu odgovarajućim institucijama U Dublinu.

Generalni sastanak Inicijative za podršku skupštini (IPS)

2. oktobra je održana generalna IPS skupština uz učešće partnera IPS-a, predstavnika skupštine i donatorskih agencija. Partnerske organizacije IPS-a su predstavile svoje projekte u Kosovskoj skupštini, donatorske agencije su predstavile svoje projekte u PIS-u i diskutovali sa ključnim predstavnicima u skupštinskoj saradnji sa partnerima IPS-a.

Krajem septembra je objavljeno 24. izdanje biltena IPS-a. Ovaj bilten je ponovo štampan kao isečak u dnevnim izdanjima Zeri i Ekspres (na albanskom), nedeljnicima Građanski Glasnik (na srpskom) i Jeni Donem (na turskom) i mesečnom Alemu (na bosanskom). "Matriks aktivnosti IPS-a"² je obnovljen i distribuiran. Konferenciju o parlamentarnom nadzoru vlade održana od 13. do 14. novembra, je organizovao projekat koji je finansirala EAR u Skupštini, a podržali su je OEBS i NDI.

Podrška Odboru za prava i interese zajednica (OPIZ)

Krajem oktobra, OEBS je započeo novi projekat koji ima za cilj jačanje kapaciteta OPIZ-a da bi mu se omogućilo da radi na bazi konsenzusa i na konkretnim pitanjima koja su od interesa za zajednice. Aktivnosti projekta obuhvataju povezivanje OPIZ-a i Ministarstva za povratak i zajednice (MPZ) organizovanjem okruglog stola koji bi okupio važne domaće i međunarodne aktere koji se bave zajednicama na Kosovu, organizovanjem tri javne rasprave u opštinama sa članovima OPIZ-a; i mogućnosti za radnu posetu inostranstvu u decembru.

¹Radionica se zasnivala na priručniku DCNS-a "Odgovornost obaveštajnih službi: zakonski standardi i najbolje prakse za nadzor obaveštajnih agencija".

²Matriks IPS je pregled obuke i saveta, radionica, konsultanata i spoljnih parlamentarnih poseta.

Odbor za budžet i finansije priprema nacrt predloga o budžetu Skupštine za 2007

Edmond Efendija (NDI)

Proces pripreme nacrt budžeta Skupštine za 2007 je nova praksa u Skupštini i predstavlja važan korak napred. Kao i bilo koja druga organizacija, Skupština treba da uspostavi proces koji treba da obezbedi budžet koji će da se snosi sa stvarnim potrebama i koji će pomoći ispunjenju misije.

Kao što je predviđeno planom standarda za Skupštinu, započetim od predsednika Skupštine Kolj Beriše (Kolë Berisha) i usvojenim u Skupštini juna ove godine, kao i prema poslovniku Skupštine Kosova, pravilo 6.7, Predsedništvo usvaja Nacrt budžeta Skupštine, koji je pripremila Komisija za budžet u saradnji sa administracijom Skupštine. Posle usvajanja, Skupština šalje predlog Ministarstvu za ekonomiju i finansije koja mora da pripremi nacrt zakona za Kosovski Konsolidovani Budžet

Odbor za budžet i finansije je sproveo sveobuhvatni transparentni proces u nacrtu predloga za budžet 2007. Odbor je sproveo niz zasedanja saslušanja za šefovima parlamentarnih grupa, liderima parlamentarnih grupa, predsedavajućim parlamentarnih Odbora i višim službenicima sekretarijata Skupštine. Svi učesnici moraju da predstavljaju njihove potrebe kako bi pomogli funkcionisanju njihovih tela i administracije Skupštine.

U procesima otvorenih debata (saslušanja) učesnici su istakli razne potrebe: viša pravna ekspertiza za Odbore i Parlamentarne Grupe

koje bi pomogle u nacrtu zakona koji proizlaze iz Skupštine, kao i ekspertiza za razna pitanja na privremenoj bazi I posebna budžetna linija koja bi služila za aktivnosti parlamentarnog Odbora.

Kao rezultat procesa, Odbor je predložio nacrt budžeta koji sadrži neke nove stvari u poređenju sa drugim godinama:

1) Parlamentarni odbori imaju poseban budžet koji može da se iskoristi za njihove aktivnosti, i da se iznajmi ekspertiza na privremenoj bazi.

2) Skupština će uspostaviti novu kancelariju sa višim pravnim ekspertima o analizi finansijskih pitanja, koje bi obezbedile usluge svim parlamentarnim odborima.

3) Parlamentarne grupe će koristiti najmanje 5% fondova određenih za političke partije iz kosovskog konsolidovanog budžeta.

4) Treba da se odrede sredstva koje će se iskoristiti u promovisanju sposobnosti osoblja Skupštine.

Nadamo se da će ove inovacije da pomognu opštem boljem funkcionisanju Skupštine.

Mislim da budžet Skupštine za 2007 (ako se usvoji kao što je predloženo od Odbora za budžet i finansije) će biti bliži u ispunjenju potreba Skupštine, i u ovom smislu učinak odbora I kancelarije Predsednika Skupštine zaslužuju reči pohvale.

Pitanje nacrt budžeta može da se promovise dalje. Budžet organizacije treba da služi obavljanju misije i ciljeva koji proizlaze iz njene misije. Bilo bi korisno kada bi Skupština imala strateški plan koji bi jasno odredio dugoročne i kratkoročne ciljeve. Kao deo misije bilo kog zakonodavstva je i ispravno predstavljanje građana, usvajanje kvalitetnih zakona, i sprovođenje parlamentarnog nadzora vladinog učinka. U ovom pogledu još dosta toga nije odrađeno.

U zaključku, možemo isticati kao pozitivnu činjenicu ove godine, tokom nacrt Budžeta Skupštine, svi relevantni akteri Skupštine su aktivno uključeni i proces postavljanja prioriteta je bio otvoren za sve. Ovo je dobra praksa koja mora da se nastavi i unapredi.

Izjava misije IPS-a

Inicijativa za podršku Skupštini (IPS) je mehanizam za saradnju organizacija koje su povezane demokratskim programima za podršku skupštine Kosova, pokušavajući da ojačaju Skupštinu Kosova i da je učine profesionalnijom. Rad IPS-a je usresređen na demokratsku i političku kulturu zasnovanu na prihvatanju i poštovanju demokratskih procedura, transparentnosti i odgovornosti narodu, razvoju i sprovođenju zakonite politike, izvršnog nadzora, poštovanju višejezičnosti i učešću u regionalnim i parlamentarnim kontaktima.

Partneri IPS-a dele informacije i koordinišu programima u toku identifikacije potreba koje su u direktnoj vezi sa Skupštinom. Kao koordinator za IPS, OEBS misija na Kosovu povezuje sve partnere IPS-a i saziva redovne sastanke u saradnji sa predstavnicima skupštine. Bilten IPS-a pruža informacije širokoj domaćoj i međunarodnoj javnosti, o razvoju u Kosovskoj skupštini kao i o programima IPS-a.

Trenutni učesnici IPS-a:

Fridrih Ebert Stiftung (FES), Konrad Adenauer Stiftung (KAŠ), Projekat parlamentarne prakse na istoku i zapadu (PPPZ), Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR) u saradnji sa Konzorcijumom parlamenata Francuske, Nemačke, Belgije, Slovenije i Međunarodnim institutom za odbranu sa sedištem u Parizu, Američka agencija za međunarodni razvoj (AAMR) u saradnji sa Nacionalnim demokratskim institutom, Program Ujedinjenih Nacija za razvoj (PUNR) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (MPU), OEBS misija na Kosovu i Kosovska skupština.

Uredničko veće:

Sven Lindholm, Franklin De Vrieze, Skender Durmishi, Blerim Vela, Alfons Lentze, Chris Cycmanick, Ramë Manaj, Edmond Efendija, Krenar Loshi, Mahir Shehu, Valdet Sadiku.

Grafika i dizajn: Edi Agagjyshi

Sedište Misije OEBS, 10000 Priština

Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188

kontakt: franklin.devrieze@osce.org

<http://www.osce.org/kosovo>

Zapažanja koja su navedena u ovoj novini su autorova i ne oslikavaju poglede Skupštine, misije OEBS-a na Kosovu ili organizacije koje su partneri u IPS.

Slike u ovom broju:

OEBS: 1, 2, 11, 13, 17, 18, 19, 22 Assembly: 3, 4, 10, 15, 16
EAR: 5 Liia Hanni: 8 Estonian Parliament: 9 NDI: 23